

2021-04-07
Dnr P2-18/2021

Handläggare: Frida Sundqvist

Ds 2021:2 Ett bättre underlag att mäta bostadsbristen

Inledning

Sveriges förenade studentkårer (SFS) representerar studenter och doktorander vid svenska lärosäten. Cirka 400 000 studenter deltar i högre utbildning varje år, vilket motsvarar drygt 7 procent av Sveriges arbetskraft i åldern 15-74 år.

Idag utgör bostadsbristen ett hinder för högre studier. Bostadsbristen på landets studieorter går att läsa om i de årliga bostadsrapporter som SFS släpper inför varje hösttermin, samt i de undersökningar som görs av Boverket. Enligt Boverkets rapport från 2019 om bostadsmarknad och bostadsförsörjning rådde bostadsbrist för studenter i drygt hälften av landets högskolekommuner.¹ Detta är bakgrunden till att SFS bevakar och försöker påverka frågor som har med studenters bostadssituation att göra.

SFS ser *Ett bättre underlag att mäta bostadsbristen* tillsammans med *Mått på bostadsbristen – förslag på hur återkommande bedömningar ska göras* som steg framåt för att ge alla aktörer på bostadsmarknaden och kommuner, regering och riksdag en bra bild av hur bostadsbristen ser ut och vilka hushåll som främst är drabbade. SFS har dock synpunkter på att underlaget inte ställer några bindande krav på kommuner att bygga i enlighet med underlaget. Därmed befarar SFS att underlaget inte uppnår den avsedda och önskvärda effekten som är tänkt.

¹ <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/studenter/>

4.3 Kommunerna ska använda Boverkets underlag

Förslag: Den analys som ska ligga till grund för uppgifterna i kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen ska genomföras med stöd av det underlag som Boverket förser kommunen med.

Utredningen beskriver i de inledande styckena (framförallt kapitel 3) hur bostadsförsörjningsansvaret ser ut och att kommunfullmäktige varje mandatperiod ska anta riktlinjer för bostadsförsörjningen och om förutsättningarna för de antagna riktlinjerna förändras ska ny riktlinjer upprättas och antas (1 § tredje stycket bostadsförsörjningslagen). Dessa riktlinjer ska vara vägledande vid tillämpningen av 2 kap. 3 § första stycket 5 plan och bygglagen (2010:900) och kunna lämnas ut till regeringen om den begär det (4 och 5 §§ bostadsförsörjningslagen). Den aktuella utredningen föreslår att Boverkets underlag om bostadsbristen ska förbättra kommunens kvalitet i utformningen av sina riktlinjer för bostadsförsörjningen.

Dock pekar utredningen i det tredje kapitlet mycket riktigt på att bostadsförsörjningslagen idag inte innehåller några sanktionsmöjligheter gentemot kommunerna. Regeringen kan endast förelägga kommunen att anta nya riktlinjer (6 § bostadsförsörjningslagen) men har hittills aldrig gjort detta. I ett 50-tal kommuner har kommunfullmäktige sedan 2013 inte heller fattat några beslut om riktlinjer, trots att de enligt lag behöver göra detta en gång per mandatperiod.

SFS bedömer bostadsbristen i landets studentstäder varje år inför höstterminens start och ser varje år att det saknas bostäder. I många städer är problemet återkommande år efter år och därmed blir slutsatsen uppenbar att vissa kommuner saknar intresse att bygga för medborgare med svårigheter att hitta en bostad på dagens bostadsmarknad. Det tycks saknas incitament för såväl vinstdrivande aktörer som kommuner att bygga för grupper med sämre ekonomiska förutsättningar, eftersom det riskerar att leda till högre sociala kostnader och offentliga utgifter, menar utredningen *En gemensam angelägenhet (SOU 2020:41)*. Utredningen bedömer därför att staten måste delfinansiera byggande för dessa grupper genom att höja nivån på investeringsstödet för att bygga hyresbostäder och bostäder för studerande.² Därmed menar SFS att det går att ifrågasätta om det verkligen är ett bättre underlag som behövs för att kommunerna ska få ökade förutsättningar att bygga för ekonomiskt svaga grupper, eller om det är andra åtgärder som krävs.

² SOU 2020:46, En gemensam angelägenhet, Vol. 2, 2020, s. 725.

SFS befarar att Boverkets förslag riskerar att bli verkningslöst om inget bindande tillägg görs som ålägger kommunerna en plikt att utforma riktlinjer för bostadsförsörjningen i enlighet med Boverkets underlag. Ett sådant tillägg skulle kunna vara att staten utfärdar sanktioner för de kommuner som inte upprättar riktlinjer i enlighet med underlaget eller inte följer sina uppsatta riktlinjer. SFS noterar dock konflikten med det kommunala självstyret och kommenterar detta mer utförligt i stycket härnäst.

6.3 Förslagets påverkan på kommunerna (konsekvensanalys)

Boverkets utredning klargör att förslagen inte innebär några nya uppgifter för kommunerna utan syftar till att förbättra förutsättningarna för kommunerna att utföra de uppgifter som kommunerna redan har och som redovisats i styckena ovan. Utredningen lägger också till att för de kommuner som idag *gör en mycket ytlig analys* inför framtagandet av riktlinjer innebär detta en kvalitetshöjning att få ta del av Boverkets underlag.

SFS noterar att utredningen anser att några krav på vilka slutsatser som ska dras av underlaget eller vilka åtgärder som ska vidtas av kommunerna inte ställs. Detta på grund av att det riskerar att strida mot det kommunala självstyret. SFS anser dock att grundlagens skrivelse i 1 kap. Statskicketets grunder 2 § andra stycket *Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.* borde trumfa lagen om kommunalt självstyre. Det innebär i praktiken att staten bör ha huvudansvaret för att se till att kommunerna uppfyller sitt bostadsförsörjningsansvar.

SFS är medvetna om att det finns många kommuner med höga ambitioner att bygga bort bostadsbristen och se till att även de med lägre betalningsförmåga kan bo i kommunen. Risker är dock stor att de kommuner som idag ignorerar detta, härnäst fortsätter att strunta i det. Därför vill SFS återigen peka på någon form av bindande regler för kommunerna, om underlaget inte bara ska bidra till en gemensam bild av bostadsförsörjningsbehovet utan också till verklig förändring. SFS föreslår därför:

- att kommunerna görs skyldiga att upprätta bostadsförsörjningsplaner minst en gång per mandatperiod i enlighet med underlaget från Boverket.
- Dessa planer bör sedan granskas av Länsstyrelsen för att säkerställa att planen harmoniserar med Boverkets underlag.
- Därefter bör regelbundna uppföljningar ske av Länsstyrelsen för att kommunerna också följer och genomför sin uppsatta plan.

- Om så inte görs och om inga godtagbara skäl för detta finns, föreslår SFS ekonomiska sanktioner för dessa kommuner.

På detta vis blir ansvarskedjan tydlig i och med att den pekar ut staten som den aktör som har det övergripande ansvaret för medborgarnas bostadsförsörjning. Exakt hur detta ska utformas behöver undersökas närmare av personer med juridisk expertis.

Uppdrag till Boverket att sammanställa kunskap om campusstudenter

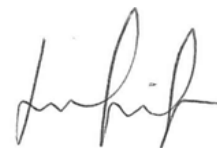
SFS tror att ytterligare arbete behövs för att det ska gå lättare att avgöra behovet av bostäder för studenter. I nuläget är kunskapsunderlaget undermåligt, då ingen aktör sammanställer statistik över var studenterna bor.

SFS skrev i remissyttrandet till *Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35)* att Boverket bör få i uppdrag att ta fram statistik över antalet campusstudenter vid olika orter. I sitt yttrande över delbetänkandet *En gemensam bild av bostadsförsörjningsansvaret* påpekade SFS att det saknas kunskap om antalet campusstudenter i olika städer. SFS föreslog då att Boverket eller Universitetskanslersämbetet (UKÄ) skulle ta fram siffror över antalet campusstudenter. Information om antalet campusstudenter behövs för att bedöma underlaget för bostäder för studenter. Om informationen sammanställs på ett bra sätt kan den dessutom vara till hjälp för lärosätena, till exempel inför beslut om var nya utbildningar ska förläggas.

SFS har varit i kontakt med UKÄ och erfar att UKÄ inte har tillgång till de data som behövs för att ta fram tillfredsställande siffror. UKÄ får data från varje lärosäte, där antalet studenter per distributionsform (campus/distans) framgår, men av dessa data går det inte se vilka studenter som är registrerade vid mer än ett lärosäte. Datan går inte heller att samköra mot andra register för att få information om ålder eller familjesituation. Statistiska centralbyrån (SCB) har däremot sådana data. Datan behöver dock bearbetas för att kunna vara till hjälp när kommunerna ska planera för bostäder för studenter. Boverket bör få ett sådant uppdrag.

Linn Svärd
Vice ordförande
070-545 70 45
linn.svard@sfs.se

Frida Sundqvist
Politisk sekreterare
073-679 98 60
frida.sundqvist@sfs.se

